

گزارش خبرنگار اعزامی «شرق» از نخستین سفر دوره‌ای وزیر خارجه ایران به آمریکای لاتین و گسترش روابط دیپلماتیک

فرش قرمز لاتین برای ایران زمین

وحیده کریمی؛ **خبرنگار اعزامی «شرق» به آمریکای لاتین**؛
قدم‌زدن در آمریکای لاتین ورود به سرزمین رنگ‌ها و دیوارنوشته‌های انقلابی بازمانده از آرمان سیاسی مبارزه برای شکست امپریالیسم با نگرش‌های سوسیالیستی و حضور چپ‌هاست، هرچند معنای چپ در آمریکای لاتین در حال تغییر است و انقلاب و دگردیسی سنتی جای خود را به توقع بهره‌مندی از رفاه زندگی حاکم بر زندگی مستنولان این سرزمین با نگاهی به پیشرفت در دنیای سرمایه‌داری داده است.
ورای پوسته ظاهری آخرین نسل بازمانده از دنیای آرمانی فیدل کاستروها و چوکاواها در سرزمین‌های فریزشده آمریکای لاتین در گذشته‌های دور، حضور پررنگ نئوچپ‌ها که با هوگو چاوز روی کار آمدند نیز در حال پوست‌اندازی هستند.
رفاه و البته امنیت حلقه گمشده از مدینه فاضله وعده‌داده‌شده رهبرانی از جنس هوگو چاوز است. مردم در سخت‌ترین شرایط اقتصادی قرار دارند و منابع سرشار معدنی و طبیعت بکر و زمین‌های حاصل خیز و نفت و طلا و… نتوانسته‌اند بر مردمان این منطقه رفاه به همراه داشته باشد و تنها شانس مسئولان این کشورها فرهنگ ساده‌زیستی مردمانشان است.
هرچند تا امروز اعتراضات گسترده و بحران سیاسی حتی در دل موج سیاسی «چرخش به چپ» در آمریکای جنوبی که با به‌قدرت‌رسیدن هوگو چاوز در ونزوئلا در (۱۹۹۸ بخ داد، کم نبوده است.
تاجایی‌که در برخی کشورها مانند شیلی شاهد روی‌کارآمدن چپ‌های جوانی هستیم که ممکن است معادلات منطقه آمریکای لاتین را در دنیا تغییر دهند اما فعلا در «ونزوئلا و نیکاراگوئه وکوبا، کشورهایی که در اولین سفر دوره‌ای حسین امیرعبداللهیان به آمریکای لاتین انتخاب شدند در بر پاشنه سیاست‌های قدیم می‌چرخد.

در اولین سفر دوره‌ای وزیر امور خارجه دولت سیزدهم بعد از یک روز حضور در موریاتی با هیئت همراه خود وارد نیکاراگوئه شد. سفری یک‌روزه با برنامه‌های فشرده دیدار با مسئولان عالی‌رتبه این کشور که با استقبال گرم و صمیمی فرزندان رئیس جمهور و وزیر جوانان این کشور در فرودگاه ماناگو آغاز شد. شادمانی از حضور هیئت عالی‌رتبه ایران در ماناگو یک حقیقت غیرقابل‌کتمان بود، بارها در کنار ابلاغ سلام و احترام مسئولان و ملت نیکاراگوئه به مردم و مسئولان ایرانی احترام و تشکر بابت ماندن ایران بر پیماناش کمک و یاری نه فقط به این کشور که کمک به ونزوئلا برای غلبه بر مشکلات اقتصادی‌اش بر زبان تک‌تک مسئولان جاری شد. کمک و حمایت ایران که منجر به بقای حاکمیت فعلی ونزوئلا شد، امری پذیرفته‌شده و محترم برای سایر کشورهای هم‌پیمان ونزوئلا در منطقه است. هرچند بعد از موج اول چپ‌پیشرو در آمریکای لاتین با انتخاب هوگو چاوز به‌عنوان رئیس جمهور ونزوئلا، شروع شد و «در کمتر از یک دهه، احزاب مترقی و چپ در برزیل، آرژانتین، اروگوئه، بولیوی، نیکاراگوئه، اکوادور، السالوادور و پاراگوئه در انتخابات، متوالی پیروز شدند.»

اکنون شاهد هستیم «موج دوم» با انتخاب مانوئل لویز اوبرادور رئیس‌جمهوری مکزیک در سال ۲۰۱۸ آغاز شد و پس از آن، در سال ۲۰۱۹ ائتلاف احزاب چپ در آرژانتین پیروز شدند. بعد در بولیوی جنبش به سوی سوسیالیسم (mas) در سال ۲۰۲۰ به پیروزی رسید. روند این پیروزی‌ها در سال ۲۰۲۱، با انتخاب پدرو کاستیو در پرو و گابریل بورچ در شیلی ادامه یافت.

در حال حاضر در هفت کشور پرجمعیت آمریکای جنوبی، «مکزیک، آرژانتین، پرو، بولیوی، ونزوئلا، کلمبیا و شیلی» چپ در قدرت است و نزدیکی به هرکدام می‌تواند مسیر ورود به قلب آمریکای لاتین را هموار کند و ایران می‌خواهد با کمک دیپلماسی فعال در این منطقه نقش پررنگی ایفا کند. البته همان‌گونه در ابتدای گزارش نوشتیم، نگرش و حضور چپ‌ها در حال تغییر است و برخی از کارشناسان معتقدند باید بین جنبش‌ها و احزاب فعلی چپ در منطقه تفاوت قائل شد، مثلا موج «چپ نو» که گابریل بورچ و گوستاوو پترو از جمله نمایندگان آن شناخته می‌شوند با ونزوئلا، کوبا و نیکاراگوئه همدلی تام و تمام ندارند و منتقد شیوه حکمرانی در این کشورها هستند؛ بنابراین حضور موفق ایران در منطقه نیازمند دیپلماسی فعال و نگرشی جدید برای رویارویی با چالش‌های جدید است.

در دوره زمامداری محمود احمدی‌نژاد، رئیس‌جمهوری اسبق ایران، روابط ایران با کشورهای آمریکای لاتین به‌شدت رو به گرمی

و گسترش رفت. او سفرهای متعددی به کشورهای آمریکای لاتین داشت و بر همین اساس پروژه‌های زیادی در کشورهای این منطقه از جمله برزیل، ونزوئلا، اکوادور و نیکاراگوئه اع‌م از ساخت‌وساز مسکن و بیمارستان، معدن، نیروگاه و پالایشگاه فعال ملت‌هایی اما در دولت روحانی این‌رو روابط به دلایل مختلف از جمله تغییرات سیاسی و اقتصادی منطقه و بازتشدن درهای کشورهای جهان اول به دلیل امضای برجام به روی اقتصاد و سیاست ایران کم‌رنگ شد. با روی کار آمدن دولت سیزدهم شاهد هستیم که توجه به آمریکای لاتین البته با گریز از نگاه حمایتگری صرف و با هدف برقراری روابط بر-برد در دستور کار قرار گرفته است. توافقاتی که هم برای متخصصان ایرانی ایجاد اشتغال کند هم منبع درآمد ثابت و پایداری برای ایران به حساب آید و نیازهای دو‌کشور را در کالا و خدمات مختلف مرتفع کند.

در اولین حضور وزیر امور خارجه ایران در آمریکای لاتین دیدارها و گفت‌وگوها با مسئولان عالی‌رتبه این کشور همراه با امضای سند همکاری مهمی که دورنمای روش‌تری از تحول در روابط دو کشور را نشان می‌داد، توافقات اقتصادی و پالایشگاهی مهمی هم انجام شد.

دیپلماسی انرژی در آمریکای لاتین

همه مسئولان از جمله رئیس‌جمهور این کشور بر تقویت روابط دو کشور به‌ویژه در بحث دیپلماسی انرژی و نفت تأکید داشتند. البته کلید این روابط اقتصادی از چندی پیش خورده است. و برای نمونه در اواخر مهرماه سال جاری، در دیدار میان علی اکبر محرابیان، وزیر نیرو و هیئت‌عالی‌رتبه نیکاراگوئه در تهران «لانویره آنو اورتگا» دستیار ارشد رئیس‌جمهور در امور سرمایه‌گذاری، تجارت و همکاری‌های بین‌المللی نیکاراگوئه دریافت مشتقات نفتی مورد نیاز کشور نیکاراگوئه را به‌عنوان نقطه عطف همکاری‌های اقتصادی دو کشور معرفی کرده بود.

او در ادامه خواستار برنامه‌ریزی برای واردات سایر اقلام مورد نیاز این کشور آمریکای لاتین از جمله محصولات دارویی، اقلام مصرفی خانوارها و سرمایه‌گذاری مشترک در حوزه‌های کشاورزی و انرژی شده بود. در سفر فعلی نیز بارها بر گسترش روابط اقتصادی و استفاده از دانش ایران در تکنولوژی‌های مختلف تأکید شد.

نیکاراگوئه می‌تواند به بهترین محصولات ایرانی در آمریکای لاتین تبدیل‌شود

به گزارش خبرنگار اعزامی «شرق» به نیکاراگوئه، «لانویره آنو اورتگا، دستیار ارشد رئیس‌جمهور نیکاراگوئه در امور سرمایه‌گذاری، تجارت و همکاری‌های بین‌المللی در بدوورود حسین امیرعبداللهیان

«شرق» از ادعای آژانس و پاسخ تهران گزارش می‌دهد

فشار مهندسی شده

واشنگتن و تروئیکای اروپایی به موازات ایجاد انعطاف در تهران برای همکاری هسته‌ای می‌خواهند وضعیت به سمتی سوق پیدا‌کند که توافق جدیدی را به ایران تحمیل کنند

پس از هماهنگی آنها با دبیرخانه آژانس موضوع عملا حل شد؛ ضمن اینکه نامهای از جانب دفتر پادمان سازمان انرژی اتمی ایران در پاسخ به نامه قبلی آژانس در این زمینه ارسال شده است.«افزون بر آن محمد اسلامی هم پنجشنبه هفته گذشته در مراسم افتتاح پنجاهوسومین نمایشگاه دستاوردهای حوزه صنعت هسته‌ای و رونمایی از آخرین دستاوردهای سازمان انرژی اتمی ایران درباره گزارش ادعایی آژانس تصریح کرد: «موضوع‌گیری آژانس باعث ابراز تأسف است؛ اولاً گزارش‌ها درباره هیچ کشوری جز ایران بلافاصله رسانه‌ای نمی‌شود؛ برداشت بازرس آژانس از بازدیدش در فردو نادرست بود؛ اما آن را بلافاصله به آژانس گزارش کرد؛ ما بلافاصله توضیحات را ارائه دادیم که فیلم آن موجود و قابل ارائه است؛ این توضیحات همان روز مکتابه شد؛ بازرس آژانس هم متوجه اشتباه خود شد.»

البته رئیس سازمان انرژی اتمی جمعه‌شب نیز در یک گفت‌وگوی تلویزیونی راجع به چرایی درز اطلاعات هسته‌ای ایران و در پاسخ به این سؤال که با وجود اینکه قبلا یکی از بازرسان سابقه داشته‌که مواد مشکوک به داخل تأسیسات برده است و با این وضعیت چرا همکاری‌ها ادامه دارد؟ گفت: «همکاری ما در قالب برجام طبق قانون راهبردی است و در بخش فعالیت‌های پادمانی هم ما در همان چارچوب فعالیت می‌کنیم.» اسلامی تأکید کرد: «موارد بیرون از پادمان که سیاسی و دیکنته‌شده از حنجره آژانس و شخص مدیرکل بیرون می‌آیند، مورد اعتراض ما بوده و اتفاقاً دیروز نامهای به آژانس دادیم که یک بازرس که خودش با نماینده ارشد پادمان فرستاده شده و از تأسیسات ما بازدید کرده، اشتباه کرده و گزارش نادرستی داده است؛ ولی باز مدیرکل آژانس این مسئله را رسانه‌ای کرد؛ این رفتار غیرحرفه‌ای است و پذیرفته نیست و امیدواریم این رویه از سوی مدیرکل آژانس تداوم نیابد؛ زیرا این کار برای اعتبار او و آژانس پذیرفته نیست.»

بیانیه‌مشترک باپاسخ پاسخ

با وجود پاسخ تهران به ادعای آژانس، آمریکا، انگلیس، فرانسه و آلمان در بیانیه‌ای مشترک به گزارش اخیر آژانس اتمی درباره مغایرت در یک‌ریزندی دو آیشار سانتریفیوژ در نیروگاه فردو با آنچه ایران پیش‌تر اعلام کرده بود، واکنش نشان دادند. در بیانیه مشترک آمریکا و تروئیکای اروپایی آمده است: «ما دول فرانسه، آلمان، انگلیس و ایالات متحده متوجه گزارش آژانس بین‌المللی انرژی اتمی درباره اینکه ایران تغییرات اساسی در یک‌ریزندی برخی از سانتریفیوژهایش بدون اطلاع پیشین به آژانس اتمی اعمال کرده، شدیم. این سانتریفیوژها اورانیوم غنی‌سازی‌شده با خلوص ۶۰ درصد تولید می‌کنند و در نیروگاه غنی‌سازی فردو واقع هستند.» در ادامه بیانیه نوشته شده است: «ما بطور قطع آژانس عنوان کرده است، اعمال تغییرات با تعهدات ایران ذیل توافق پادمانی لازم عدم اشاعه هسته‌ای مغایر نیست. عدم اطلاع‌رسانی لازم باعث تضعیف توانایی آژانس

بخش از جهان مورد توجه جدی ماست. همچنین در دیدار حسین امیرعبداللهیان، وزیر امور خارجه کشورمان با گوستاوو پورراس، رئیس مجلس نمایندگان نیکاراگوآ درخصوص موضوعات مورد علاقه دو کشور خصوصا در ابعاد همکاری‌های پارلمانی گفت‌وگو و تبادل نظر شد.

امیرعبداللهیان در این دیدار با اشاره به گفت‌وگوهای خود با وزیر امور خارجه و دستیار ارشد رئیس‌جمهور نیکاراگوآ، موضوعات مهم مورد توجه دو دولت برای تقویت همکاری‌ها خصوصا در حوزه دارو، اقلام بهداشتی و تجهیزات پزشکی و حوزه واکسن کرونا را تشریح کرد.

حمایت‌ازتوان هسته‌ای ایران

در دیدار با دنیل اورتگا هم که به خاطره‌گویی و تمجید و حمایت از کشورهای در حال مبارزه با آمریکا توسط او به دیداری مفصل بدل شد، او از ایران بابت حمایت از ونزوئلا و ماندن پای پیمان برادری در شرایط سخت قدردانی کرد. اورتگا گفت که «این برهه زمانی هم‌زمان است با مبارزه و پیروزی هر دو کشور بر دشمن مشترکمان در سال ۱۹۷۹. ما در این چنین روزی شاهد ۸۰ساله‌شدن شکست نازیسم هستیم که ملت شوروی قهرمانانه مقاومت کردند و نازیسم را شکست دادند.» او همچنین بابت برپایی همایش زنان تأثیرگذار که ۱۸ تا ۲۳ ژانویه در تهران برگزار می‌شد، را ما تشکر کرد.

البته بر عملکرد سازمان ملل تاخت واز انرژی هسته‌ای صلح‌آمیز ایران هم حمایت کرد و گفت: «ما اطمینان داریم سلطه امپریالیسم بیش از این نمی‌تواند ادامه پیدا کند.» در این دیدار بود که وزیر امور

خارجه کشورمان از اصرار مداوم آمریکا برای مذاکرات دوجانبه سخن گفت و تأکید کرد ایران هرگز میز مذاکره را ترک نکرده و از مذاکرات برجامی که منافع ملی ایران را تأمین کند، حمایت می‌کند.

مقصد دوم؛ ونزوئلا

ونزوئلا مقصد دوم وزیر امور خارجه کشورمان در سفر دوره‌ای به آمریکای لاتین بود؛ کشوری که سطحی بالاتر از نیکاراگوئه در پیشرفت و مدرنیزه‌شدن دارد؛ چه در بافت شهری و چه امکانات و دارایی‌های طبیعی. این کشور با همه مشکلاتی که با بحران اقتصادی چند سال گذشته تجربه کرده است، ظاهری بهتر از نیکاراگوئه دارد که حتی در پایتخت نیز خانه‌های کوچک و با ارتفاع پست و سقف‌های زنگ‌زده شیروانی فاصله زیادی از بلدیه شناخته‌شده در فرهنگ شهری امروز ما دارند. در کاراکاس هم دیدارها در عالی‌ترین سطح انجام شد و بر

اتمی در شناسایی به‌موقع مسائل در تأسیسات هسته‌ای ایران می‌شود. تغییر جدید گزارش‌شده در یک‌ریزندی آیشار سانتریفیوژ استفاده‌شده در ساخت اورانیوم نزدیک به سطح سلاح، باعث تضعیف لزوم تعهد گزارش‌دهی پادمانی ایران و همچنین تضعیف پذیرش بررسی‌های پادمانی که آژانس بین‌المللی انرژی اتمی لازم می‌داند، می‌شود. این چهار کشور در بیانیه خود مدعی شده‌اند: «نکات ایران مبنی بر اینکه این اقدام به اشتباه انجام گرفته است، کافی نیست. ما اقدامات ایران را مبنی بر گزارش‌های بی‌طرف و عینی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی قضاوت می‌کنیم و نه با هدف اعلام‌شده از سوی ایران. ما یادآور می‌شویم که تولید اورانیوم غنی‌سازی‌شده با خلوص بالا در نیروگاه غنی‌سازی فردو تهدیدات اشاعه هسته‌ای بزرگی در پی دارد و هیچ توجیه غیرنظامی معتبری ندارد.»

آمریکا و تروئیکای اروپایی همچنین در بیانیه مشترک خود ادعا کرده‌اند: «اقدامات ایران از آنجایی که به اعمال تعهدات راستی‌آزمایی و شفافیت ذیل برجام خاتمه داده (ازجمله با خاتمه‌دادن به پروتکل الحاقی برای قریب به دو سال)، بسیار بیشتر نگران‌کننده است. ایران همچنین هیچ پاسخ معتبری به سؤالات بازرسته آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در راستای تحقیقات پادمانی آژانس ارائه نداده است؛ با وجود اینکه دو قطع‌نامه در این زمینه از طرف شورای حکام در سال گذشته تصویب شده است.» در انتهای بیانیه آمریکا و سه کشور اروپایی آمده است: «ما از ایران می‌خواهیم که از همه تعهدات قانونی‌اش ذیل توافق پادمانی جامع با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی پیروی کند و همکاری کاملی با آژانس در اجرای پادمان‌های مؤثر در فردو داشته باشد.»

تنهاهرم فشار تهران تا کجا برش دارد؟

اگرچه تهران در سهه موضوع یا سه سرفصل «حقوق بشر»، «جنگ اوکراین و ارسال پهپاد» و «اختلافات پادمانی و احیای برجام» با غرب جالش‌های جدی دارد و به‌همین دلیل در سیاست خارجی با مشکلاتی مواجه شده است؛ اما تهران در موضوع پرونده فعالیت‌های هسته‌ای از اهرم چانه‌زنی و برکه فشار برای ایجاد موازنه برخوردار است. به‌همین‌دلیل آمریکا و تروئیکای اروپا در اقدام‌های تقابلی سستی دارند؛ نه این اهرم فشار تهران را هم ناکارآمد کنند تا ایران به یک خلع سلاح کامل در هر سه موضوع برسد و توان توازن‌بخشی از تهران گرفته شود. دراین‌صورت انعطاف، عقب‌نشینی و

وادکردن تهران به پذیرش توافق جدید در هر سه موضوع فوق کار چندان سختی نخواهد بود. از این منظر بیانیه مشترک غربی‌ها در پی ادعای آژانس مؤید همین گزاره است. به این معنا که سعی می‌شود پرونده فعالیت‌های هسته‌ای تا برگرزاری نشست فصلی شورای حکام در ماه مارس هر روز بیچیده‌تر و بحرانی‌تر شود تا عملا زمینه برای صدور قطع‌نامه‌ای تندتر و الزام‌آورتر علیه ایران شکل بگیرد. هرچند دراین‌میان برخی بازیگران مانند اسرئیل بر آن هستند که فضا به قدری رادیکال شود که پرونده فعالیت‌های هسته‌ای ایران از شورای حکام به شورای امنیت کشیده شود یا سه کشور اروپایی عضو برجام را تحریک در فعال‌کردن مکانیسم ماشه کنند؛ کمااینکه در این راستا شاهد سفر جمعه بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر اسرئیل به فرانسه با موضوع ایران و تلاش برای فشار به پاریس در راستای پایان‌دادن به دیپلماسی هسته‌ای در کنار حمله شنبه‌شب هفته گذشته به یکی از تأسیسات دفاعی ایران در اصفهان بودیم. البته حامد قاسمیپور در گفت‌وگو با «شرق» معتقد است فضای رادیکال مدنظر بنیامین نتانیاهو و اسرائیلی‌ها روی دیپلماسی هسته‌ای اروپا و به‌ویژه آمریکایی‌ها جواب نمی‌دهد. در

تیین بیشتر این گزاره، تحلیلگر مسائل بین‌الملل به نکته‌ای مهم اشاره دارد که اگر غربی‌ها به خواست نتانیاهو و اسرئیل فعال‌کردن مکانیسم ماشه یا توقف مذاکرات هسته‌ای با ایران را اجرائی کنند یک معنا بیشتر ندارد و آن هم دادن چراغ سبز به تهران برای رسیدن به نقطه گریز هسته‌ای است؛ درحالی‌که به باور این مفسر حوزه برجامی، هم اروپایی‌ها و هم دولت بایدن با وجود همه فشارهای چند ماه اخیر در حوزه‌های مختلف سعی دارند که همچنان مسیر و زمینه برای مذاکرات هسته‌ای باز بماند تا در نهایت توافق جدید مدنظر را به تهران تحمیل کنند. عباس نجفی هم دیگر کارشناسی بود که ضمن تأیید گفته‌های قاسمیپور، آذنان دارد: «غربی‌ها از طریق اهرم فشار آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و شورای حکام به دنبال اعمال «یک فشار مهندسی شده» بر ایران هستند.» این تحلیلگر حوزه سیاست خارجی هدف غرب از اعمال این فشار مهندسی‌شده را در دو مسئله خلاصه می‌کند که «واشنگتن و تروئیکای اروپایی به موازات ایجاد انعطاف در تهران برای همکاری هسته‌ای با هدف حل اختلافات پادمانی و رفع نگرانی‌های ایران خود ذیل دورکردن ایران از نقشه گریز اتمی، می‌خواهند وضعیت به سمتی سوق پیدا کند که پرونده فعالیت‌های هسته‌ای ایران به سرفصل تداوم فشارها، تحریم‌ها، اجامح و انزوای ایران بدل شود که سنرژی موارد مختلف، توافق جدیدی را به ایران تحمیل کند.» با این تحلیلی که نجفی ارائه داد، او به «شرق» از منازعه جدی تهران و غرب در موضوع فعالیت‌های هسته‌ای می‌گوید؛ چراکه به نظر این تحلیلگر، تهران تنها در این زمینه می‌تواند اهرم فشار و کارت بازی داشته باشد تا غرب را وادار به تعدیل مواضع کند.

پیوند نکات این دو کارشناس، «شرق» مجدداً بر نکته پیش‌گفته خود تأکید دارد که روند تحولات گذشته به‌ویژه در روزهای اخیر یک «فضای معنادار» را در مذاکرات هسته‌ای احیای برجام و به‌خصوص پرونده فعالیت‌های هسته‌ای ایران شکل داده است. در سایه این فضای معنادار، ایران اختلافات پادمانی با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی را به موازات سیر تحولات تنظیم خواهد کرد. از این منظر اگر روند تحولات، تقابلی‌ها و فشارها علیه ایران در روزها و هفته‌های پیش‌رو تشدید شود، تهران هم در مقابل این تقابل‌ها طبیعتاً از پرونده فعالیت‌های هسته‌ای به‌عنوان یک اهرم و برکه بازی استفاده خواهد کرد. البته لازم به ذکر است که اگر گسل کنونی بین ایران و آژانس ادامه پیدا کند و اختلافات پادمانی لاینحل باقی بماند، امکان دارد که تنها اهرم فشار ایران هم با مشکلاتی مواجه شود.